

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 929.52:94 (477.4)

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.29.08>

НАРИСИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОДОВОДІВ ШЛЯХТИЧІВ ЗАБЛОЦЬКИХ ЗІ СКВИРЩИНИ

Берест Павло,
аспірант

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
ORCID ID: 0000-0002-5218-4812

У статті завдяки детальному аналізу широкого кола наукових та архівних джерел зібрано основні дані й окреслено ключові шляхи подальших досліджень питань генеалогії, вивчення родоводів шляхтичів Заблоцьких, що на кінець XIX ст. мешкали у Сквирському на інших сусідніх повітах Київської губернії.

Актуальність теми дослідження полягає у недостатньому рівні наукового опрацювання та уваги до вивчення даного питання. Подальший його розгляд необхідний для якісного відтворення цілісної картини історичного та соціокультурного життя Центральної України XIX ст. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні принципів об'єктивності та використанні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема індукції й дедукції, аналізу та синтезу, генетичного, бібліографічного, історичного, культурологічного та ін.

У роботі простежено ключові моменти розвитку шляхетських родів Заблоцьких від XIV ст., часів Королівства Русь-України, до кінця XIX ст. Звернено увагу на причини та шляхи міграції українських еліт протягом окресленого періоду, а також на залежність політичних, соціальних, культурних чинників від еволюції та становицтвстародавньої української шляхти. Констатовано, що прізвище «Заблоцькі» було одним із доволі поширених на Волині, Берестейщині, Житомирщині, Київщині, Черкащині. Його представники були як серед оточення українських королів та князів, так і козацькими полковниками або старшиною часів Гетьманщини, дипломатами, знаними землевласниками тощо.

За результатами здійсненого дослідження зроблено унаочнення основних ліній родоводів шляхтичів Заблоцьких, проаналізовано їхній статус та місце проживання. Висновком є підтвердження давності й елітарності прізвища «Заблоцький», що відноситься до цілої плеяди одних із перших відомих стародавніх, спадкових, гербових українських шляхтичів. Також до висновків можна віднести глибше розуміння генеалогії цих аристократичних династій. Перспективою подальших досліджень є вишукування, збір, аналіз архівних матеріалів, проведення прискіпливих студій задля формування комплексної, детальної картини хронології та історії родин Заблоцьких.

Ключові слова: родовід Заблоцьких, генеалогія, шляхтичі Заблоцькі, Центральна Україна, Сквирщина, історія і культура.

Berest Paulo. Exploratory essays of the genealogies of the noblemen Zablocky from Skyvra

The article examines a wide range of scientific and archival sources; the baseline on the Zablocky (Zablocki) gentry genealogy, who by the end of the 19th century lived in Skyvra and other neighbouring municipalities of Kyiv province has also been also tracked down.

The relevance of the research is driven by the insufficient level of scientific development and study of the topic. Its further consideration is necessary for a qualitative reproduction of the aggregate picture of the historical and sociocultural life of Central Ukraine in the 19th century. Research design is based on the use of general scientific and special methods, in particular, induction and deduction, analysis and synthesis, genetic, bibliographic, historical, cultural and others.

The work traces the signature moments of the development of the Zablocky (Zablocki) nobility families from the 14th century, the times of Rus'-Ukraine Kingdom to the end of the 19th century. Attention has been drawn to the causes and ways of migration of Ukrainian elites during the specified period; as well as the co-dependence of political, social, and cultural factors with the evolution and position of the ancient Ukrainian gentry. It has been established that the surname Zablocky (Zablocki) was one of the fairly common ones in Volhynia, Berestia, Zhytomyr-, Kyiv- and Cherkasy-Regions. Its representatives were among the entourage of Ukrainian kings and princes, as well as Cossack colonels or senior officers from the times of the Cossack Hetmanate, diplomats, noble landowners, etc.

The conclusion is a confirmation of the antiquity and elitism of the surname Zablotsky, which belongs to a whole galaxy of one of the first known heraldic Ukrainian noblemen. The conclusions also include a deeper understanding of the genealogy of these aristocratic dynasties. Prospects for further research are the search, collection, analysis of archival materials, conducting thorough studies in order to form a comprehensive, detailed picture of the chronology and history of the Zablotsky families.

Key words: Zablotsky (Zablocki) ancestry, genealogy, nobility, Central Ukraine, Skyvra, history and culture.

Вступ. Біографії окремих представників шляхетських родів Заблоцьких, їх генеалогія, родоводи сімей та династії Заблоцьких є недостатньо дослідженими та системно маловивченими в науковій, періодичній та популярній літературі. Водночас серед носіїв цього прізвища було багато шанованих осіб, українських політичних, військових і громадських діячів, дипломатів, фундаторів церков тощо.

Мета статті – дослідити процеси становлення і розвитку шляхетських родів Заблоцьких; проаналізувати та висвітлити основні ключові моменти появи представників цих родин у Центральній Україні, зокрема на Сквирщині.

Виклад основного матеріалу. Перша з відомих згадка про український шляхетський рід Заблоцьких походить із Перемишльської Землі й відноситься до часів Королівства Русі. У XIV ст. після занепаду Великого князівства Київського (Київської Русі) внаслідок монгольської навали постало Королівство Русі-України, що перейняло тисячолітню естафету функціонування давньоукраїнської держави та в якому продовжила формуватися та розвиватися давньоукраїнська шляхта.

Удільні Перемишльське, Холмське, Волинське (Володимирське) та Русо-Влахське (Молдавське) князівства, що перебували у складі Королівства Русі-України, стали одними з головних осередків розвитку давньоукраїнського боярства та шляхетства. У 1340–1380 рр. після вигасання королівської династії Романовичів у їхній державі, що простягалася від Закарпаття до Києва й Переяслава, від Берестейщини до Чорного моря, у процесі боротьби за спадщину Королівства Русі-України (землі, титул та корону) між Польщею, Угорщиною та Великим князівством Литовським відбувалися також поступові зміни в структурі та складі давньоукраїнської шляхти.

За свідченням документів, перші збережені згадки про шляхетський рід Заблоцьких відомі від 1323 р., коли останній король незалежного Королівства Русі Юрій II Болеслав разом зі своєю матір'ю (королівна Марія Юріївна – донька Короля Русі Юрія I Львовича) підтвердили на прохання Ходора Головача попередній привілей від короля Русі-України Льва II Юрійовича, що був ним наданий на право володіння селом Заболотці (Перемишлянська земля). Із цього випливає, що село Заболотці вже в часи правління Короля Русі-України Льва II Юрійовича було надане у володіння шляхтичу Юрію Заблоцькому – батьку Ходора. Із подальших збережених документів відомо, що нащадки Ходора залишалися власниками частини села Заболотці ще в 1460-х роках. Поряд із ними з 30-х років XV ст. з'являються інші родини, котрі розпоряджалися частиною села Заболотці. Вони доводилися ріднею першим Заблоцьким, однак їхні прізвища не використовували [19, с. 15].

Після того як у другій половині XIV ст. західні українські землі увійшли до складу Королівства Польського, на них створилися спільноти дрібної православної шляхти, які в силу військово-службової залежності від володаря місцевого замку або повітового старости стали мати тісніші зв'язки, підтримували один одного та продовжували родичатися між собою [20, с. 106].

Важливо розуміти, що протягом першої половини XV ст. Перемишлянська шляхта формувалась як за рахунок місцевого населення, вихідців із різних верств давньоукраїнського суспільства: бояр, нарочитих (вельможних) мужів, князівських і королівських дружинників, лицарів тощо, так і з мігрантів. При цьому серед прийшлих шляхтичів спочатку домінували як представники західнослов'янських племен, споріднених з українцями (кашуби з Помор'я, лужани із Сілезії та ін.), так і давньоукраїнська шляхта, яка мешкала на Закарпатті, Поділлі, Молдові, Буковині, але після занепаду Королівства Русі (до складу якого входили всі ці землі) вони мігрували до Галичини. Тут прибули ставали «новою» шляхтою з давньоукраїнського (русько-волоського або русько-угорського) населення Мармарощини, з межиріччя Дністра і Пруту та з Угорщини [10, с. 72–73]. Меншою мірою були також переселенці з Волині та Берестейщини (*ще називалися «з-під Литви»*), Сіверщини, Придніпров'я та інших українських земель. А вже згодом відбулась агресивна колонізація західноукраїнських земель зайдами з польської шляхти.

Залежно від примх нових королів змінювалися власники земель й угідь, відходили правлячі представники старіших шляхетських і боярських родів та формувалися нові династії. Пізніше протягом усього XV ст. нові чужинські монархи (королі і великі князі) надавали захоплені українські землі своїм лицарям або підтверджували шляхетські привілеї та право на володіння землею старим автохтонним дідачам і панським родам.

У період 1372–1378 рр. привілеї на землю та шляхетство на західних українських теренах надавав намісник угорського короля Людовика в Королівстві Русі-України Володислав Опольчик, що титулувався «Господарем і Дідичем Руської землі». Після цього з 1378 до 1386 р. вся західна частина Королівства Русі: Галичина, Перемишля, Холмщина, Буковина, Поділля, Придністров'я, Закарпаття перебувала під безпосереднім управлінням спочатку короля Угорщини (а також титулярного короля Польщі та Русі) Людовика Анжуйського, який був небожем (*племінником*) попереднього короля Польщі і Русі

Казимира III і троюрідним братом останнього незалежного короля Русі-України Юрія II Болеслава, а після смерті Людовика (1382 р.) – під управлінням його доньки королеви Угорщини і королеви Русі Марії I Анжуйської. Безумовно, що за ці 12 років панування були як нові дарування або підтвердження прав володіння земель їхнім попереднім власникам (у кінці 1370-х – 1380-х роках), так і прибуття нових так званих «угорців» – переважно давньоукраїнських шляхетських родів із-під Угорщини: Закарпаття, Мармарощини, Буковини, Молдови.

За свідченням дослідників, ціла низка давньоукраїнських шляхетських родів із так званих «волохів» та «угорців» переїхала на Перемишльщину. Наприклад, із території Марамарощини та Молдови одним із перших мігрував засновник родової спільноти Риботицьких – Буховських – Берестянських – Губицьких – Степан, відомий на Перемишльщині з 1359 р. нащадок Молдавського господаря (*князя*) Саса [20, с. 95], що став також фундатором цілої плеяди шляхетських династій герба Драго – Сас.

Відповідно до «Слов'яно-Молдавського Літопису», із міста Венеції, де мешкали південнослов'янські племена венеців, прийшли два брати – Роман і Влахат, що були віри православної. Тікали вони від гонінь «Нового Риму» (*романо-германців*). Жили вони та їхній рід у Венеції віками, аж поки папа Формос відступився від православ'я у латинство. Відтоді воювали вони аж до правління Володислава, короля Угорського. У роки королювання Володислава рушили на угрів війною татари – князь Неймет зі своїх кочовищ, із річки Прута і з річки Молдави. Пройшли вони через високі гори і поперек угорської землі Ердель і прибули до річки Мореш і стали тут. Почув же угорський король Володислав про наступ татарський і послав невдовзі до Рима, до імператора і папи, аби прийшли йому на допомогу. Послав він прохання і до венеців, і до Романовичів. Старі римляни (слов'яни-венеци) зібралася і прийшли на поміч королю Володиславу. За це король дав їм землю в Мармароші, між річками Морешем і Тисою. Вибрали венеци собі розумного чоловіка на ім'я Драгош і поставили його господарем і воєводою. І відтоді, з волі Божої, почалася Молдавська земля. Після Драгоша правив його син, воєвода Сас. Після Саса – його син Лацько, вісім років. Потім господарював воєвода Богдан – шість років [18].

Історичним фактом є те, що у XIV ст. Молдавські господарі були васалами Королівства Русі. Нащадки Молдавських господарів і воєвод Драгоша і Саса після занепаду Королівства Русі-України переселилися до Перемишльщини. У наступні десятиліття й до початку 1430-х років на територію Перемишльської землі з Дністра та Карпат переїхало та осіло кілька давньоукраїнських представників знаті, які започаткували окремі шляхетські роди. А небіж Господаря і воєводи Молдавського Богдана I – Степан брав участь у поході 1359 р., у якому він зі своїм дядьком здобули перемогу над намісником угорської корони, яка хотіла підкорити ці землі. 1366 р. король Польщі і Русі Казимир III дарував Степану (Стефану) маєтки із селами та монастирями у верхів'ї річки Вьяра (Вігор) у Перемишльській землі. Центром цих земель було село Риботичі, від назви якого Степан і взяв прізвище Риботицький. Зауважимо, що від Молдавського правителя Богдана I походять як подальший рід Молдавських господарів, так і українські шляхетські родини Риботицьких, Буховських, Губицьких, Волосецьких та Берестянських, які мали осідок у селі Берестяни (Бжесцяни) на річці Болозівка [16].

При цьому слід наголосити, що серед усіх українських земель, які перебували на той час під владою різних монархів: королів угорських – Закарпаття і частина Буковини; королів Польщі і Русі – Західна Україна, Поділля, Придністров'я, Русо-Влахія; Великих князів Литовських і Руських – Центральна, Північна, Південна Україна, у період після занепаду Королівства Русі-України Перемишльська земля зберегла чи не найбільшу кількість пам'яток питомого давнього українського родового герботворення (герби, печатки, родові знаки) та була осідком значної кількості родин корінної української шляхти [10, с. 110].

Загалом, оцінюючи вище означене, можемо констатувати, що у XIV–XV ст. Перемишль та навколишні Підкарпатські терени стали місцем прихисту великої кількості родів давньоукраїнської аристократії. Серед них були й потужні панські (господарські) родини, що прагнули зберегти своє становище еліти в умовах поступової асиміляції під впливом Польщі та Угорщини. Значну частину місцевої знаті також становила так звана дрібна шляхта, що вела боротьбу за офіційне визнання та збереження своїх шляхетських привілеїв. На Перемишльській землі також було досить розвинуто використання старовинних українських родових гербів, що репрезентували давність династій та знатність походження їхніх власників. У великій кількості родових гербів Перемишльської землі простежуються як ознаки регіональної системи герботворення із власними сюжетами, так і подібність зі шляхетськими гербами інших українських земель, що абсолютно доводить, що давня українська геральдика являла собою взаємопов'язану та цілісну спільну геральдичну систему [10, с. 110].

Завдяки збереженому судовому запису від 1478 р. ми знаємо про опис герба шляхтичів Заблоцьких із Перемишльської землі. У документі згадуються герб Юноша (Баран) та його власники перемишльські

земляни – Зянка і Прокоп Заблоцькі. В іншому джерелі тієї доби згадується про герб Вовчі коси під хрестом та герб шляхтича Іванка Заблоцького (Iwanko de Zabloczcze), на якому зображений косоподібний (півколом) символ [10, с. 111, 127].

Зображення кола або напівкола з загостреннями чи заокругленнями на кінцях є доволі поширеним у давньоукраїнській геральдиці. Із цих дуже давніх родових знаків із часом виникають похідні від них герби із зображенням підкови, півкола, півмісяця та знаком хреста поруч із ними. Пізнішим поширеним сюжетом на додачу до підкови чи місяця та хреста є зображення стріли або декількох стріл. Подібними гербами були Сас, Побог, Прус, Лада, Яструбець та ін. Коли з XV ст. на українські землі повністю поширилося польське, у тому числі й геральдичне, право, усі українські шляхетські роди мали підлаштовуватися під ті чи інші «офіційно» затвержені герби, тому переважну більшість Перемишльської шляхти було записано до герба Драго – Сас. Хоча початково до цього герба відносилися лише рід панів Риботицьких та їх відгалуження – Берестянські, Бісковицькі, Буховські, Волосицькі та Губицькі [11, с. 142].

Окрім цього, слід відзначити, що до кінця XV ст. давньоукраїнська шляхта Перемишльської землі у цілому була досить однорідною та взаємопов'язаною. Тому родинні зв'язки Заблоцькі мали з багатьма представниками тогочасної Перемишльської аристократії, зокрема з родинами Копистинських, Ритаровських, Ступницьких, Берестянських, Любоменських, Гостиславських, Татомировичів та ін. Загалом генеалогія давньоукраїнської шляхти Перемишльської землі охоплює понад сотню родів [20]. Поступово на західні українські етнічні землі (Перемишль, Холмщина, Червона Русь (Червенські міста), Лемківщина, Берестейщина) усе більше прибуває польської католицької шляхти, яка починає витісняти корінну українську шляхту з її володінь.

Одночасно відбувається процес асиміляції давніх питомих українських гербів та підлаштування їхніх назв та зовнішнього вигляду до польських зразків. Особливо цей вплив посилюється після укладання Люблінської унії 1569 р. та створення на теренах Польщі, України, Білорусі і Литви спільної держави – Речі Посполитої з єдиним зводом законів та норм. Як зазначає знаний дослідник вітчизняної геральдики О. Однороженко, протягом кінця XV–XVI ст. давньоукраїнські герби, у яких було зображення зірок та півмісяця, ставали в судових записках, а згодом і в гербовниках Речі Посполитої «загальноприйнятими» гербами Леліва, Сас, Древиця; старовинні українські шляхетські герби з хрестом та півколом ставали Побогом, Остоєю, Яструбом, Бялиною, Ладом; з хрестом і розгалуженнями – Нечуєю, з колом і хрестами – Салавою або Осориєю. Цей процес асиміляції питомих українських гербів значно посилюється у другій половині XVI ст., коли в Речі Посполитій з'являються перші друковані гербовники, що масово тиражують та закріплюють у шляхетській свідомості ці нечисленні «законні» та «затвержені» форми герботворення. Даними подіями фактично було завершено добу функціонування давньоукраїнської геральдики та діяльності української шляхти часів Великого князівства Київського (Київської Русі), Королівства Русі-України та Великого князівства Руського (Українського) й розпочато нову віху вітчизняного герботворення та шляхетства – добу Речі Посполитої [10, с. 109].

Описані політичні та соціокультурні зміни відобразилися й на демографічній ситуації та чисельності місцевих українських шляхетських родів. У зв'язку з агресивною польською експансією давня українська шляхта Перемишльського та північної частини Самбірського повітів стає на кінець XVI ст. дуже малочисельною. Ранню генеалогію шляхетських родин Заблоцьких із Перемишльської землі детально описав у своїх працях видатний сучасний науковець І. Смуток. Учений з'ясував, що, окрім родового маєтку в селі Заболотці (Заболоття), українські шляхтичі Заблоцькі мали також землі у селі Угерці (Угорці), за яку відбували васальну (лицарську) службу боярам Бибельським та володіли частиною села Ритаровичі [19, с. 15]. Село Заболоття знаходилося між селами Молодовичі, Боршевичі і Нижанковичі. Поступово колишні власники села Заблоцькі зникають зі списків шляхти Перемишльського повіту та Самбірщини, частково через вигасання чоловічої лінії, частково через міграцію за межі цих земель.

Окреме відгалуження в роду Копистинських у XVI–XVIII ст. створили сини Занька Заблоцького: Стецько, Васько, Марець. Таким чином, на Перемишльщині залишалися пани Заблоцькі-Копистинські у селі Копистна (нині Кописно). Івашко Заблоцький-Копистинський, що помер близько 1557 р., мав трьох синів та дочку й міг належати до нащадків Занька Заблоцького, оскільки він та його сини володіли земельною часткою у Заболотті. Молодші гілки цих династій Лесьовичі та Костьовичі започаткували Васько Заблоцький і Анна, донька Оначка Копистинського [20, с. 131]. Із 1580-х років представники власне роду Заблоцьких у селі Заболоття вже не мешкали. Хоча вони через найближчі родинні зв'язки (матерів, бабів, синів і дочок, племінників, тіток і дядьків) були пов'язані з десятком шляхетських родів Перемишльського та Самбірського повітів [20]. А носії прізвища «Заблоцький» згадуються й у пізніших юридичних документах Галичини, хоча їх походження потребує окремих наукових пошукувань.

Наведемо таку статистику: у 1490–1500-х роках на Перемишльщині представників роду Заблоцьких було п'ять чоловіків та п'ять жінок; у 1590–1600-х – вісім чоловіків та дев'ять жінок; у 1690–1700-х роках – нуль [20, с. 125, с. 228]. Озвучені тенденції були результатом витіснення корінної української шляхти з її найзахіднішої історичної етнічної території під впливом дій польської влади. Не в змозі протистояти зазіханням більш заможних та сильних сусідів, котрі активно розширювали свої маєтності, українська шляхта або занепадала, або асимілювалася, або змушена була мігрувати на дальші терени Берестейщини, Волині, Поділля.

Із XVI ст. шляхетський рід Заблоцьких із Підкарпаття стає відомим на Волині в оточенні князів Острозьких, що були прямими нащадками Великих князів Київських та Королів Руси-України. Окрім того, Острозькі в ті часи були наймогутнішими та найвпливовішими магнатами українських земель. Їх навіть називали «некоронованими королями Руси». Так, в історичних записках згадуються Матеї (Матей) та Ольбрахт Заблоцькі. Перший із них служив князю Янушу Острозькому (1554–1620), а другий – князю Олександрю Острозькому (1570–1603) та його нащадкам [23, с. 209]. Тривалий час життя та діяльність шляхтичів Заблоцьких були тісно пов'язані з могутніми українськими князями, господарями Острозької ординації, з Луцьком, Острогом, Житомирщиною та навколишніми землями.

Знаємо, що Ольбрахт (*Ольбрихт*) Заблоцький був одним із найдовіреніших осіб та найближчих помічників воєводи Київського, князя Василя Костянтина Острозького (1526–1608), для якого виконував різні «делікатні завдання», навіть був спеціальним посланцем великого українського князя до патріарха московського Іова [25, с. 1157]. Ще відомо, що всіма документами та архівом князів Острозьких опікувався Ольбрахт Заблоцький, який розбирав і переписував їх у процесі поділу маєтків між княжатами Олександром та Янушем у 1603–1604 рр. та завідував паперами 1627 р. після смерті Януша Острозького [25, с. 55]. Зустрічаємо також згадки про Заблоцьких, що були при дворі Ганни Алоїзи (1600–1654) – доньки князя Олександра Острозького, яка 1620 р. вийшла заміж за Великого гетьмана Литовського Яна Кароля Ходкевича [12, с. 380]; Йосипа (Юзефа) Заблоцького, генерального возного на землях князя Юрія Заславського [13, с. 447]; Самійла Заблоцького, що був при князі Владиславі Домініку Заславському й отримав від нього село Будараж Дубенського повіту [1, с. 36]; Олександра Заблоцького, вихованця Луцької колегії та означеного вище Ольбрахта (*або Ольбрихта*), що мав села у Звягольському і Суразькому повітах [27, с. 267]; Матея Заблоцького, який після смерті Януша Острозького перейшов на службу до князів Заславських [22, с. 267] – молодшої гілки князів Острозьких, що також були нащадками великих князів Мономаховичів та королів Романовичів. Зокрема, князь Олександр Заславський займав посади Житомирського старости (1609–1627), Брацлавського (1613–1628) та Київського (1628–1629) воєводи.

Власністю одного з родів Заблоцьких на Волині було село Заболотці, що над річкою Стир, на південний схід від Торчина. За реєстром Луцького повіту з 1577 р. село належало до маєтків князя Михайла Чарторийського, Житомирського старости. А після 1583 р. від князів Чарторийських Заболотці перейшли до Павла Заблоцького [26, с. 409]. Існувало також село Волиця Заблоцького, Крем'янецького повіту, що згідно з реєстром 1583 р. належало до земель справця (*заступника воєводи*) Київського, князя Владислава Збарзького [26, с. 219].

У документах від 1612 р. є відомості про Волинського підвоєводу Яна Заблоцького, котрий від 1620 р., коли князь Адам Олександр Сангушко отримав після смерті князя Януша Острозького у володіння Володимирське староство, служив в уряді нового господаря Волинських земель. Також знаємо, що Ян Заблоцький пожертвував 1635 р. на Володимирське уніатське братство 85 злотих [13, с. 89].

А в заповіті княжни Ганни-Алоїзи Острозької, удови Віленського воєводи Яна-Кароля Ходкевича, від 12 вересня 1651 р. згадується пані Михаловська (із Заблоцьких), донька Ольбрахта, що була дружиною N Михаловського. Збереглися згадки й про Стефана Заблоцького, посесора села Індики Базалійського ключа, товариша Золотої хоругви полку Острозької ординації [12, с. 380].

Також варто відзначити, що прізвище «Заблоцький» увійшло в усну народну творчість часів Речі Посполитої нарівні з переказами про Марка у пеклі чи Пилипа з конопель. Розповідь про Заблоцького та мило була доволі поширеним оповіданням у тогочасній Польщі, Україні, Литві та Білорусі, на основі якого письменник Володислав Людвік Сирокомля-Кандратович створив свою «Приповідь шляхетську о Заблоцьком та милі» [29]:

*Є і приклад гарний в тім,
Про Заблоцького повім.
А, Заблоцький... так сталося –
На весь світ прославився,*

*Що з великої рахуби
Милом все довів до згуби...*

...

*Отож такий прибуток й слава,
Хто із німцем заграва,
Хто в Литві чи у Русі
Їхнім зиском спокусивсь¹.*

Протягом XVII ст. відбувається процес становлення й розвитку Козацької держави (Гетьманщини) та спостерігається міграція давньої української шляхти з теренів Волині та Берестейщини на східну Житомирщину, Київщину, Черкащину.

У 1630–1660-х роках у козацьких реєстрах записані: Прокіп Заблоцький, Яцько Заблоцький, Іван Заблоцький у Канівському полку, Овсій Заблоцький – у Переяславському полку, Кириак і Лесько – у сотні Романенковій, Андрій Заблоцький – Лубенській сільській сотні Миргородського полку. До того ж у 1650 р. Канівським наказним полковником був Н Заблоцький [5, с. 86]. А в списках покаянової шляхти полкової сотні Білоцерківського полку можна знайти Демка Заблоцького.

Були Заблоцькі, які продовжували підтримувати короля Речі Посполитої, що мав повний титул: З Божої ласки король Польщі, Великий князь Литовський, Великий князь Руський (*тобто Давньоукраїнський*), Пруський, Мазовецький, Жмудський, Інфляндський, (*Великий князь*) Київський, Волинський, Смоленський, Подільський, Підляський, Сіверський і Чернігівський тощо. А 1661 р. Папа Римський Олександр VII надав спеціальний титул «Православний король» (Rex Orthodoxus) королю Яну II Казимиру та його наступникам [30]. У своїй фундаментальній «Історії України-Руси» Михайло Грушевський згадує зустріч у Ніжині на початку 1654 р. козацької старшини з посланцем пана Заблоцького з містечка Загаля (*можливо, Загальці на Київщині або Звягель на Житомирщині*), який переконував козаків, що між королем і гетьманом Б. Хмельницьким сталося замирення і що навесні планується «іти всім на Московське царство» [3, с. 749].

Як зазначає класик української політології та культурології В'ячеслав Липинський, єднання української аристократії в одну верству за часів Гетьмана і князя всієї України Б. Хмельницького призвело до утвердження ідеї об'єднання всіх українських земель у цілісній своїй державі. Адже з усіх етнічних українських земель прибувала і формувалася нова українська державна верства. Цілком природними були й зусилля цієї верстви поширити українську владу на ті українські терени, що поки не увійшли до складу Війська Запорізького. Великою мірою козацька старшина була вихідцями з попередньої князівської шляхти, що мала родинну пам'ять із державотворчими традиціями Великого князівства Київського (Київської Русі) та Королівства Русі. До прикладу, найбільш видатні Пінські місцеві шляхетські роди: Дольські, Четвертинські, Оранські, Гедройці, Нелюбовичі-Тукальські, Костюшки, Заблоцькі, Зачинські, Зеленські, Лади, Кунцевичі, Терлецькі й багато інших, незважаючи за поверхову державно-культурну колонізацію, зберегли ознаки стародавньої руської (української) ідентичності та засвідчили приналежність їхньої землі до Київського державного центру й підтримали ідею створення великої Гетьманщини. На превеликий жаль, внутрішній розбрат української аристократії після смерті гетьмана Б. Хмельницького призвів до поділу України між ворожими країнами [7].

Частина представників шляхетського прізвища «Заблоцькі» залишалася й далі урядовцями при дворах великих князів українських Вишневецьких, Заславських, Любомирських, Сангушко та ін. Наприклад, 1734 р. в селі Мормилиївка на Сквирщині, що належало до володінь князя Михайла Вишневецького (1680–1744), стараннями управляючого його маєтком шляхтичем Заблоцьким було збудовано Свято-Михайлівську церкву [14, с. 205].

Доволі цікавим та маловідомим фактом є існування у 1780-х роках в Україні офіційного дипломатичного консульства Речі Посполитої. Так, у липні 1781 р. король Речі Посполитої, Великий князь Литовський, Руський, Київський, Волинський, Подільський, Сіверський, Чернігівський та ін. Станіслав-Август пожалував шляхтичу Антону Заблоцькому уряд Херсонського консула та надав йому чин військового радника з рангом полковника [4]. Російська влада всіляко перешкоджала цьому призначенню, і лише 1783 р. в ранзі консула Антоній Заблоцький прибув до Херсону, де розгорнув доволі активну дипломатичну діяльність, через яку імперський намісник Причорноморської України Г. Потьомкін доходив висновку, що існування консульства Речі Посполитої в Херсоні «не відповідає державним інтересам Росії». Із початком російсько-турецької війни (1787–1792) імперська влада під приводом турботи про «безпеку консульств у театрі воєнних дій» та задля усунення небажаних спостерігачів

¹ Переклад власний.

змусила всі іноземні консульства виїхати з Херсона. Уже в березні 1789 р. керівник дипломатичної місії Речі Посполитої А. Заблоцький переїздить до Миргорода. Таким чином, місто Миргород на деякий час стає осідком офіційного консула Речі Посполитої в українських землях. Консул і тут зав'язує активні зносини з представниками української шляхти і навіть веде перемовини про підтримку лівобережних українців у разі формування з правобережних козаків спеціальних загонів та переходу ними Дніпра. У своїх дипломатичних донесеннях Антон(ій) Заблоцький писав, що місцеве українське населення перебуває під «тягарем московської неволи» та що він особисто готовий організувати на Правобережжі загін із 6 тис козаків, очолити його та перейти на Лівобережжя. Польська влада не наважилася на такі кроки, а консулу А. Заблоцькому закидала, що він «надмірно грав роль міністра». Довідавшись про таку організаційну діяльність консула, російська імперська влада зажадала від нього в грудні 1791 р., щоб той повернувся до Херсона. Коли ж дипломат відмовився, змусила його протягом 48 годин покинути межі Російської імперії [8]. А вже 23 січня 1793 р. відбувся другий поділ Речі Посполитої, у результаті якого Російська імперія окупувала Київщину, Східну Волинь, Поділля, Брацлавщину, Берестейщину та білоруські землі.

Наприкінці XVIII ст. після загарбання Центральної України, скасування владою Російської імперії козацької автономії та зруйнування Запорізької Січі частина української шляхти та козацької старшини приєдналася до Дунайського козачого війська. На початку XIX ст. на Півдні України було створено Чорноморське козацьке військо. Воно діяло на колишніх землях Запорізької Січі та теренах Причорномор'я. У різних районах Бессарабії та Херсонської губернії виникали козацькі станиці. Першими їх керівниками часто призначалися представники колишньої козацької старшини. Наприклад, першим маршалком шляхти Херсонського повіту став отаман Чорноморців Сидір Білий. Також збереглися відомості, що близько 1830–1832 рр. завідуючим станиці Акмангіт був сотник Чорноморського війська Ф. К. Заблоцький, а на хуторі Ново-Троїцькому при осавулі Черниловському перебував козак Григорій Заблоцький [2, с. 43, 162].

Варто зауважити, що загалом за період розвитку шляхетства та уніфікації герботворення часів Речі Посполитої у XVI–XVIII ст. відомо про цілу низку родів і династій Заблоцьких, які відносилися до різних гербових спільнот. Дослідник геральдики Тадеуш Гайль нараховує дев'ять гербів з офіційних гербовників Речі Посполитої, до яких належали різні гілки шляхетського прізвища «Заблоцькі». Це герби Бялина, Лада, Любич, Лук, Прус, Рамульт, Скворонський, Сулима і герб Заблоцьких. На гербі під назвою «Заблоцькі» зображено у синьому полі щита золотий хрест та срібну підкову [28]. Зустрічаються також згадки, що деякі роди Заблоцьких володіли до XIX ст. гербом Іллорія, гербом Кривда [21, с. 362], та попередньо озвучені приклади використання гербів Юноша й Вовчі Коси або Прус II. Окрім цього, до шляхетського герба Лук належать як носії прізвища Заблоцьких, так і династія Заблоцьких [28]. Відомо й про Заблоцьких із Перемишльщини, що користувалися гербом Сулима [11, с. 190].

Ба більше, із високою вірогідністю можемо стверджувати, що в окремих випадках спостерігається паралельне використання прізвищ «Заблоцький» та «Заболоцький» до одних і тих самих осіб або родин [13, с. 157, 447; 20, с. 15]. Зустрічається ще варіант російської транскрипції написання прізвища – Заблотський (Заблотский). Заслужують на увагу й літописні згадки про князів Заболоцьких, що походили від Смоленських Ростиславовичів – молодшої гілки династії Великих українських князів Мономаховичів. Також зберіглося імення давніх князів Червлених-Заболоцьких. Проте питання, чи пов'язані ці прізвища спільним походженням з якимись Заблоцькими або є просто співзвучними, потребують окремого наукового студіювання.

Протягом XIX ст. в декілька етапів на окупованих українських землях уряд Російської імперії провів низку юридичних та адміністративних реформ, у тому числі вимагав від давнього українського шляхетства заново доводити й підтверджувати свій «дворянський» статус. У підсумку в списках шляхетських родів – офіційних друкованих виданнях дворянських депутатських зборів, де наводився реєстр дворянських прізвищ, визнаних імперською владою, та подавався перелік осіб, яких зараховували до дворянського стану – у Київській, Мінській, Могилевській, Подільській, Чернігівській губерніях були записані Заблоцькі. При цьому у списку дворянських родів Чернігівської губернії значаться лише Заблоцькі-Десятівські, що були молодшою гілкою цієї шляхетської лінії й походили від генерального вояки Григорія Заблоцького, відомого на початку XVII ст. Син цього шляхтича Петро Григорович Заблоцький переїхав до Стародубського полку, придбавши село Десятусі, від назви якого й пішло нове подвійне прізвище. На початку XVIII ст. їхні нащадки остаточно осіли в Козацькій державі (Гетьманщині) й обіймали старшинські урядові посади [24].

У Київській губернії протягом XIX ст. у списках легітимованої шляхти зустрічаємо Заблоцьких у реєстрах Таращанського, Уманського повітів [6, с. 74]. Також в архівах ми знайшли дані про наявність

шляхтичів Заблоцьких у Звенигородському, Липовецькому, Бердичівському, Радомишльському, Сквирському, Васильківському та інших повітах. Відповідно до архівних документів (ДАКО, 782), прослідковується лінія шляхетського роду Заблоцьких зі Сквири, що походять від гербового шляхтича Стефана (Степана), сином якого був Ісаакій Стефанович. В іншому документі від 1802 р. згадуються дворяни брати Франц, Микола, Лука, Войцих, Григорій і Станіслав Заблоцькі, що володіли грунтами у Тарашанському і Липовецькому повітах, придбаними у князя Януша Томи Четвертинського. Князі Святополк-Четвертинські походили з Турово-Пінської (Волинської) гілки королівської династії Ізяславичів (*прим. нащадки королів Русі Ізяслава Ярославича та Ярополка Ізяславича*), були адміністраторами Острозької Ординації, а пізніше володіли частиною цих земель.

Знані серед носіїв досліджуваного прізвища й репрезентанти наукової спільноти. Принагідно можемо перелічити праці: А. Заблоцький «Зібрання народних українських пісень у Подільській губернії» (1871–1878), А. Заблоцький «Пісні родинно-побутові, жартівливі, чумацькі, приспівки (м. Проскурів, с. Нова Ушиця Подільської губ.) (1871–1878) [15]; Мих. Заблоцький «О цінностях Древньої Русі» (1854), А. П. Заблоцький-Десятовський «Статистическое обозрение государственных и общественных повинностей, доходов и расходов в Киевской губернии».

Не забуваймо, що різні родини шляхтичів Заблоцьких можемо зустріти в сусідніх реєстрах Волинської губернії: у Житомирському, Острозькому, Новоград-Волинському (*Звягельському*), Старокостянтинівському повітах; Подільській губернії: Брацлавському, Гайсинському та інших повітах. Проте через утиски російської імперської адміністрації усі ці старовинні українські шляхетські роди не були легітимізовані окупаційною владою.

Згаданий раніше відставний консул та кавалер Антон Заблоцький (шляхтич герба Лада) після 1804 р. оселився у Липовецькому повіті Київської губернії. У дворянській родовій книзі початку XIX ст. також записаний представник іншої родини – Яків Андрійович Заблоцький, герба Лада, Уманського повіту [4]. У середині XIX ст. частина села Коротине, що біля села Антонівки Звенигородського повіту, та 843 десятин землі належали поміщику й шляхтичу Карлу Заблоцькому [14, с. 414].

Доречно відзначити, що серед мешканців Київщини та Житомирщини відсоток стародавньої спадкової української шляхти був доволі високий. Так, наприклад, на середину XIX ст. у місті Корнин нараховувалося мешканців обох статей 1 112 православних і 16 католиків, 250 із котрих були спадковими шляхтичами. У селі Рубченки Сквирського повіту серед 1 358 православних та 72 католиків також нараховувалося близько 250 шляхтичів. У селі Завадівка з 581 православного і 102 католиків більша частина мешканців була шляхтою. У селі Вербове з 1 056 православних і 122 католиків третина відносилася до уродженої шляхти. У місті Кальник Липовецького повіту з 1 220 православних обох статей понад 200 належало до шляхтичів, а в селі Кантелина з 1 407 осіб третина належала до спадкової шляхти. Село Потіївка Васильківського повіту мало населення 2 066 осіб обох статей, із яких 1 100 були православними шляхтичами [14]. Подібна картина спостерігалася й в інших населених пунктах у всіх повітах Київської та сусідніх губерній. Щоправда, через асиміляційну, дискримінаційну політику російської влади далеко не всі українські й польські шляхтичі змогли підтвердити офіційно в Петербурзі свій дворянський статус.

У першій половині XIX ст. марудними бюрократичними процедурами легітимації та доведенням свого шляхетства були змушені займатися тисячі представників стародавніх аристократичних родів на Київщині та в інших регіонах України. У силу своїх можливостей допомагали цим процесам і деякі губернські та повітові маршалки шляхти. Серед інших, маршалки шляхти Сквирського повіту, представники українських родів К. Проскура-Суцанський, С. Залеський, Т. Рильський та ін. намагалися сприяти процесам легітимації шляхетства. Так, відомо про рапорт Сквирського повітового маршалка Михайловського до Київського, Подільського і Волинському військового генерал-губернатора В. Левашова від 17 серпня 1832 р., у якому він пише про «достатню кількість документів, надану колишньою шляхтою» та просить залишити їх у своїх правах, визнавши дворянами [17, с. 212]. Проте процес русифікації українських земель та позбавлення шляхетських привілеїв давніх українських та польських родів тривав. Відомо, що на початку XIX ст. у Волинській, Київській, Подільській губерніях було близько 130 тис шляхтичів, 122 тис з яких були давньою традиційною (*так званою «дрібною»*) шляхтою. Так, у Київській губернії нараховувалося понад 38 тис спадкових шляхтичів, а в Сквирському повіті – понад 6 тис. Лише в 1835-х роках у Волинській, Подільській, Київській губерніях російською владою було декласовано понад 93 тис осіб.

Наслідки дій російських урядовців по відношенню до питомої автентичної української шляхти дуже добре описав у творі «Живцем поховані» геній української літератури І. Нечуй-Левицький. В оповіданні йдеться про

панів-господарів, що мали свою споконвічну батьківщину й дідищу, яких колись було чимало на Київщині. Із давніх-давен вони були православними шляхтичами «з батьків, з дідів». У підсумку всіх цих шляхтичів-дідичів позбавили їхніх прав, ґрунтів, маєтностей. Усі вони виявилися живими свідками великої історичної несправди, а могли стати рушіями просвітнього розвитку, нести високі ідеї, стати суспільними діячами в Україні. У примітках автор описує відомий йому реальний випадок, коли Сквирський маршалок Хаєцький (Хоецький) зібрав у дрібних українських шляхтичів документи щодо прав на землю та не повернув їх. Така політика щодо дрібних православних українських дворян практикувалася скрізь на Правобережній Україні та Білій Русі [9].

Окрім того, у другій половині XIX ст. бачимо на посадах маршалків шляхти Сквирського та інших повітів, не кажучи вже про рівень губерній призначених із Петербургу представників окупаційної імперської влади. А згідно з указом російського царя Олександра II від 19 січня 1866 р., усіх шляхтичів, яким офіційно документально не вдалося довести імперським чиновниками своє право на російське дворянство, було переведено до нижчих станів. Саме тому 1897 р. багато хто зі старовинних українських спадкових шляхтичів у російському імперському переписі населення був записаний як міщанин.

Спираючись на опрацьовані архівні Родословні книги дворян Київської губернії (ДАКО, 782-2-359), можемо зазначити, що найбільш поширеними гербами, які подавали на підтвердження свого шляхетства представники родин Заблоцьких, були герби Лада і Сулима. В аркушах перепису та підрахунку населення Сквирського повіту (ДАКО, 384) можемо знайти родину Петра Заблоцького з передмістя Сквири – Ярки, якому на момент опису було 44 роки. Разом із ним мешкали: його дружина Агафія Мусіївна (38 років), її мати Феодосія Бондаренко (67 років) та діти: Заблоцький Ігнатій (Гнат) Петрович (18 років), Євдокія (12 років), Мефодій (9 років), Антон (6 років) та Яків (3 років). Є також дані про Ульяна (Юліана) Заблоцького зі Сквири, якому на момент перепису в 1897 р. було 48 років. Його родина складалася з дружини Акуліни Андріївни (34 роки) та дітей: Яристини (14 років), Агафії (11 років), Домнікії (6 років) та Василя (2 роки).

Добре пам'ятаючи вчинки та наслідки дій представників імперської окупаційної російської влади, констатуємо, що вже на початку XX ст. у «Списку дворян Волинської губернії» Заблоцькі взагалі не вказані, у «Списку дворян Подільської губернії» було записано дві родини, а в книзі «Список дворян Київської губернії» до цього привілейованого класу віднесли лише один рід Заблоцьких – Карла-Ігнатія Сильвестровича. Його діти (*) та онуки (**):

- * Вацлав-Сильвестр-Симон; ** Карл-Вікентій, Олександр-Генріх, Богдан-Вільгельм, Іполит-Антон;
- * Ємельян-Симон; ** Леон;
- * Іван-Карл; ** Франц;
- * Август Карлов-Ігнатієв та його дружина Марія Феліксівна;
- ** Вітольд, Яніна, Аліна [22, с. 89].

За результатами проведених нами особистих інтерв'ю з колишніми мешканцями Сквирщини вдалося занотувати, що наприкінці XIX – на початку XX ст. спадковий шляхтич Ігнат Заблоцький та його дружина Марія мали трьох дітей: Неонілу (Ніну), Катерину та Олексія.

Дітьми Олексія Заблоцького були Анатолій та Інна.

Неоніла Ігнатівна Заблоцька вийшла заміж за шляхтича з містечка Корнин Олексія Феофіловича Корінчевського. Їхніми дітьми були: Вадим, Лариса, Володимир, Галина, Катерина і Борис Корінчевські.

А Катерина Ігнатівна Заблоцька взяла шлюб із Володимиром М'яловицьким із Житомирщини. У них народилися Галина, Анатолій, Валентина й Клавдія. Анатолій М'яловицький став пізніше відомим українським громадським діячем, а Клавдія Володимирівна одружилася з Іваном Тимофійовичем Мазепою.

Висновки. Перші відомі представники шляхетського роду Заблоцьких були лицарями-землянами з Перемишльщини, що мали відповідні обов'язки перед Руською (Українською) Короною на польсько-українському пограниччі аж до остаточної окупації цих земель Польщею та введення польського права у 1434 р. Пізніше носії прізвища переселилися на Волинь і були високопоставленими урядниками при дворах великих князів Острозьких та спадкоємців їхніх володінь українських князів Вишневецьких, Заславських, Сангушків, Четвертинських та ін.; деякі Заблоцькі служили в королів Речі Посполитої. Окрім Волині, протягом століть шляхтичі Заблоцькі відігравали значну роль у житті Берестейщини, Пінщини, Житомирщини, Київщини, Черкащини та інших українських земель. На Сквирщині шляхетські родини Заблоцьких відомі до початку XX ст., хоча й досі на Київщині та Житомирщині мешкають нащадки цих династій.

Література:

1. Баранович О.І. Залюднення України перед Хмельниччиною: Волинське воєводство. Ч. 1: Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. Київ : ВУАН, 1930. 155 с.

2. Бачинська О.А. Дунайське козацьке військо. 1828–1868 рр. (До 170-річчя заснування). Одеса: Астропринт, 1998. 232 с.
3. Грушевський М.С. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн., Т. 9. Кн. 1. Київ : Наукова думка, 1996. 880 с.
4. Заблоцький. *Український генеалогічний форум*. URL: <https://ukrgenealogy.com.ua/viewtopic.php?t=3506> (дата звернення: 15.08.2023).
5. Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини. Київ : ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 452 с.
6. Лисенко С., Чернецький Є. Легітимована правобережна шляхта (кінець XVIII – середина XIX ст.). Т. 2. Біла Церква : О. Пшонківський, 2006. 223 с.
7. Липинський В. Україна на переломі, 1657–1959: замітки до історії українського державного будівництва в XVII ст. Відень : Дніпросоюз, 1920. 304 с.
8. Мирончук А. Переписка польського консула Антонія Заблоцького як джерело з історії України другої половини XVIII ст. *Україна і Польща – стратегічне партнерство на зламі тисячоліть. Історія. Сьогодення. Майбутня перспектива*. Київ, 2001. Ч. 1. С. 91–97.
9. Нечуй-Левицький І.С. Живцем поховані. *Збірник творів у 10 томах*. Т. 7. Київ : Наукова думка, 1966. 460 с.
10. Однороженко О.А. Родова геральдика Руського королівства та Руських земель Корони Польської XIV–XVI ст. Харків, 2009. 312 с.
11. Однороженко О. Українська родова геральдика доби середньовіччя та раннього модерну (XIV–XVIII ст.) : дис. ... докт. іст. наук. Київ, 2009. 545 с.
12. Острозька давнина / ред. кол. І. Пасічник (гол. ред.), І. Тесленко (відп. ред.) та ін. Острого : Острозька академія, 2019. Вип. 6. 496 с.
13. Пам'ятки: археографічний щорічник. *Архів української церкви, вип. 1: Документи до історії унії на Волині і Київщині кінця XVI – першої половини XVII ст.* / упоряд. М.В. Довбищенко. Київ, 2001. 464 с.
14. Похилевич Л.І. Сказання про населені місцевості Київської губернії. Київ : Тип. Києво-Печерської лаври, 1864. 763 с.
15. Путівник по особових фондах Архівних наукових фондів рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського / відп. ред. Г.А. Скрипник ; заг. ред. Г.В. Довженок. Київ, 2005. 408 с.
16. Риботицькі (Буховські, Бжестянські, Губицькі, Волосецькі). *Шляхта руських земель 1350–1650 рр.* URL: <https://sites.google.com/site/slahtavkl/Altavet/r/i> (дата звернення: 15.08.2023).
17. Свербигуз В. Старосвітське панство. Варшава : Studio Literka, 1999. 249 с.
18. Слов'яно-молдавський літопис (1359–1504). *Повне зібрання руських літописів. Воскресенская летопись*. Т. 7. Санкт-Петербург, 1856. С. 256–258.
19. Смуток І.І. Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.). Родоводи. Т. 3. Львів : Простір-М, 2020. 624 с.
20. Смуток І.І. Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.). Історико-генеалогічне дослідження : дис. ... докт. іст. наук : 07.00.06. Київ, 2018. 590 с.
21. Смуток І., Смуток Л. Матеріали до генеалогії шляхти Галичини. Т. 1. Легітимації 1776–1817 рр. Біла Церква : Пшонківський О.В., 2016. 600 с.
22. Список дворян Киевской губернии. Київ : Тип. 1-й Київ. Артели Печ. Дела, 1906. 327 с.
23. Студії і матеріали з історії Волині / ред. Вип. В. Собчук. Кременець : Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник, 2009. 394 с.
24. Томазов В.В. Заблоцькі-Десятівські. *Енциклопедія історії України*. Т. 3 / В.А. Смолій (гол.) та ін. Київ : Наукова думка, 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Zablocki_Desyatovsky (дата звернення: 15.08.2023).
25. Ульяновський В.І. Князь Василь-Костянтин Острозький: історичний портрет у галереї предків та нащадків. Київ : Простір, 2012. 1370 с.
26. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : у 2-х т. Т. 1. Вінніпег : Volyn Society, 1984. 600 с.
27. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – початку XVIII століття. Київ : Laurus, 2012. 472 с.
28. Gajl T. Herbarz Polski. Lista Herbów. URL: http://gajl.wielcy.pl/herby_lista.php?query=9Zab%C5%82ocki&startp=0&herbcnt=9&lang=pl (дата звернення: 15.08.2023).
29. Kondratowicz L. O Zabłockim i mydle. Przypowieść szlachecka. URL: https://pl.wikisource.org/wiki/O_Zab%C5%82ockim_i_mydle (дата звернення: 15.08.2023).
30. Król Jan II Kazimierz – jezuita, kardynał, rex orthodoxus. *Salon 24*. URL: <https://www.salon24.pl/u/ryuuk/624956,krol-jan-ii-kazimierz-jezuita-kardynał-rex-orthodoxus> (дата звернення: 15.08.2023).